

قلم / خیابان صفائیبه (شهید) / انتهای کوی بیگلری
نیش کوی شهید گل دوست / پلاک ۲۸۴
تلفن: ۷۷۴۲۱۴۲ - ۷۷۳۶۱۶۵ / ۲۵۱ - همراه: ۹۱۲۵۵۱۷۲۵۸ - اینترنت: nli.ir

چشم در چشم فرات

بررسی زندگانی و نقش انکوبی
حضرت عباس نقی

مؤلف: ابوالفضل هادی منش
ناشر: انتشارات خادم الرضا (ع)
طراح جلد و صفحه آرا: مرتضی فتح اللهی
لیتوگرافی: کوثر
چاپ و صحافی: عمران
قطع و صفحه: رقعی / ۳۵۲ صفحه
شمارگان: ۳۳۰۰ نسخه
نوبت چاپ: اول / بهار ۸۶
بها: ۲۵۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است
شابک: ۲-۲۹-۲۵۹۰-۹۶۴-۹۷۸

مرکز پخش:

ستاد اجرایی طرح توسکا (مجری توزیع سراسری کتاب ایران)
تلفن: ۹۱۲۲۵۱۳۶۸۹ - ۷۷۳۶۱۶۵ - ۷۷۴۲۱۴۲ / ۲۵۱
انتشارات اندیشه‌ی ماندگار
۹۱۲۲۵۲۶۲۱۳ - ۷۷۳۹۰۹۸ و ۹۹ - ۲۵۱

چشم در چشم فرات

پورس زندگانی و نقش الگوی
حضرت عباس

ابوالفضل باطنی

گزیده‌ای از توصیه‌های مقام معظم رهبری

«چیز دیگری که بنده در بعضی از خوانندگان جلسات مداحی اطلاع پیدا کرده‌ام، استفاده از مدح‌ها و تمجیدهای بی‌معناست که گاهی هم مضر است. فرض کنید راجع به ابوالفضل العباس علیه السلام که صحبت می‌شود بنا می‌کنند از چشم و ابروی آن بزرگوار تعریف کردن... مگر چشم و ابروی قشنگ در این دنیا کم است؟ مگر ارزش ابوالفضل علیه‌السلام به چشم‌های قشنگش بوده؟ اینها سطح معارف دینی ما را پایین می‌آورد. معارف شیعه در اوج اعتلاست... ارزش ابوالفضل علیه‌السلام در اینهاست نه در قدرشید که خیلی در دنیا هست؛ ورزشکاران زیبایی اندام که خیلی در این دنیا هستند، اینها که در معیار معنوی، ارزش نیست. گاهی روی این تعبیرها تکیه هم می‌شود!... اینکه ما همه‌اش بیابیم روی ابروی کمانی و بینی قلمی و چشم خمار این بزرگواران تکیه کنیم که مدح نشد؛ در مواردی ضرر هم دارد. در فضاهایی این کار خوب نیست».

فهرست مطالب

۱۵	پیش درآمد
۱۷	گفتار پیشین
۱۹	● فصل اول: از چشمه سار مهتاب
۱۹	طلوع مهتاب
۲۰	نام گذاری
۲۳	کنیه های حضرت عباس علیه السلام
۲۴	۱. ابو الفضل
۲۶	۲. ابو القریة
۲۷	۳. ابو القاسم
۲۷	۴. ابن البدویة
۲۷	۵. ابو الفرجة
۲۷	لقب های حضرت عباس علیه السلام
۲۸	۱. قمر بنی هاشم

۲۸	۲. باب الحوائج
۲۹	۳. باب الحسین علیه السلام
۳۰	۴. سقا
۳۱	۵. کیش الکثیبه
۳۲	۶. حامی الطعینه
۳۴	مادر عباس علیه السلام
۳۶	تبارشناسی ام البنین علیها السلام
۳۷	زنان و فرزندان امام علی علیه السلام
۴۰	ازدواج امام علی علیه السلام با ام البنین علیها السلام
۴۱	ثمره پیوند
۴۱	خاستگاه تربیتی عباس علیه السلام
۴۳	ازدواج حضرت عباس علیه السلام
۴۴	مدت عمر
۴۵	● فصل دوم: ویژگی های فردی حضرت عباس علیه السلام
۴۵	ویژگی های جسمی
۴۶	ویژگی های روحی و اخلاقی
۴۶	۱. جنگ آوری و شجاعت
۴۹	۲. دانش و بینش
۵۱	۳. ادب و فروتنی
۵۳	۴. ایمان و بصیرت
۵۵	۵. عبادت
۵۷	● فصل سوم: حضرت عباس علیه السلام در آینه روایات و زیارات
۵۷	حضرت عباس علیه السلام در آینه روایات
۵۷	گفتار حضرت علی علیه السلام
۵۸	گفتار حضرت فاطمه علیها السلام
۵۸	گفتار امام حسین علیه السلام
۶۰	گفتار امام سجاد علیه السلام

۶۲	گفتار امام صادق علیه السلام
۶۲	حضرت عباس علیه السلام در آینه زیارات
۶۲	زیارت مخصوص امام حسین علیه السلام
۶۵	زیارت روز اربعین
۶۶	زیارت روز اول رجب و نیمه شعبان
۶۸	زیارت شب و روز نیمه رجب
۶۸	زیارت شب های قدر و روز عید فطر و عید قربان
۶۹	زیارت شب عید فطر و شب عید قربان
۷۰	زیارت روز عرفه
۷۲	زیارت ناحیه مقدسه
۷۲	عباس علیه السلام در رجعت
۷۳	● فصل چهارم: تلاش های سیاسی حضرت عباس علیه السلام پیش از واقعه عاشورا
۷۳	عصر امیر مؤمنان علی علیه السلام
۷۳	الف. دوران سکوت
۷۵	ب. دوران خلافت
۸۱	ج. شهادت امیر مؤمنان علی علیه السلام
۸۲	سفارش به عباس علیه السلام
۸۲	شرکت در خاک سپاری امیر المؤمنین علیه السلام
۸۴	قصاص ابن ملجم
۸۶	عصر امام حسن مجتبی علیه السلام
۸۶	الف. دوره خلافت
۸۷	ب. دوره صلح
۸۸	ج. شهادت امام مجتبی علیه السلام
۹۱	عصر امام حسین علیه السلام
۹۱	الف. چهره حکمرانان معاصر
۱۰۱	ب. موضع گیری امام و حضرت عباس علیه السلام
۱۱۳	● فصل پنجم: نقش آفرینی حضرت عباس علیه السلام در حماسه عاشورا

۱. همراهی پیوسته با امام حسین علیه السلام ۱۱۴
۲. آب رسانی ۱۱۶
۳. نمایندگی و سخنگویی از جانب امام ۱۲۰
۴. پشتیبانی از امام و شعارهای عاشورا ۱۲۱
۵. ردّ امان نامه دشمن ۱۲۳
- رفع یک شبهه ۱۲۶
۶. پاسداری از خیمه ها ۱۲۸
۷. پرچمداری سپاه امام ۱۳۰
۸. شکستن حلقه محاصره دشمن ۱۳۱
۹. کندن چاه برای تهیه آب ۱۳۲
۱۰. توجه عاطفی و روحیه بخشی به اهل بیت امام ۱۳۳
۱۱. پیش فرستادن برادران برای نبرد ۱۳۵
۱۲. شهادت فرزندان حضرت عباس علیه السلام ۱۳۶
۱۳. پیکار شجاعانه ۱۳۷
- نگاه شرق شناس آلمانی به رزم حضرت عباس علیه السلام ۱۳۸
- فصل ششم: سیمای برادران حضرت عباس علیه السلام در آینه پیکار ۱۴۳
- عبدالله بن علی علیه السلام ۱۴۳
- عثمان بن علی علیه السلام ۱۴۷
- جعفر بن علی علیه السلام ۱۵۱
- سرانجام قاتل برادران عباس علیه السلام ۱۵۳
- فصل هفتم: پیکار و شهادت حضرت عباس علیه السلام ۱۵۵
- دریافت اجازه برای نبرد ۱۵۵
- پنددهی به دشمن ۱۵۶
- نبرد با دشمن ۱۵۷
- بی اعتنایی به تشنگی ۱۵۹
- قطع شدن دستان ۱۶۰
- حفظ مشک آب ۱۶۲

۱۶۲	پرواز نایبکران
۱۶۳	غارت تجهیزات حضرت عباس علیه السلام
۱۶۴	سیرنوشت قاتلان حضرت عباس علیه السلام
۱۶۷	● فصل هشتم: حضرت عباس علیه السلام میراث دار پدر و نیاکان
۱۶۸	میراث پرچمداری
۱۶۸	پیشینه پرچمداری در اقوام و ملل
۱۶۹	اهمیت پرچم و پرچمداری در بین اعراب
۱۷۰	پرچمداری در اسلام
۱۷۴	نخستین پرچم مسلمانان
۱۷۴	سنت بستن پرچم
۱۷۵	ویژگی های پرچم ها
۱۷۶	بزرگ ترین پرچمداران صدر اسلام
۱۸۰	پرچمداران امیرالمؤمنین علیه السلام
۱۸۱	پرچمدار امام حسین علیه السلام
۱۸۳	میراث سقایت
۱۸۴	میراث شجاعت
۱۸۸	شجاعت در نیاکان مادری عباس علیه السلام
۱۹۰	میراث بلاغت
۱۹۹	میراث فداکاری
۲۰۲	میراث شهادت
۲۰۵	● فصل نهم: سوگواری ها و پیامدهای شهادت حضرت عباس علیه السلام
۲۰۵	نخستین سوگواری
۲۰۷	وداع امام با عباس علیه السلام
۲۱۰	سوگواری در خیمه گاه
۲۱۱	لیک پس از شهادت
۲۱۲	واپسین وداع با عباس علیه السلام
۲۱۳	اسارت یکی از فرزندان حضرت عباس علیه السلام

۲۱۴	سر حضرت عباس علیه السلام در کوفه
۲۱۵	خاک سپاری حضرت عباس علیه السلام
۲۱۷	انتقال سرها به شام
۲۲۱	نصب سر حضرت عباس علیه السلام بر دار الخلافه
۲۲۲	بازگشت به مدینه
۲۲۵	سوگواری ام البنین علیها السلام
۲۲۹	● فصل دهم: یازماندگان و نوادگان حضرت عباس علیه السلام
۲۳۰	فرزندان حسن بن عبدالله بن عباس علیه السلام
۲۳۱	۱. عباس بن الحسن
۲۳۲	۲. عبدالله بن الحسن
۲۳۳	۳. ابراهیم بن الحسن
۲۳۳	۴. فضل بن الحسن
۲۳۴	۵. حمزه بن الحسن
۲۳۵	دیگر نوادگان حضرت عباس علیه السلام
۲۳۵	حمزه بن قاسم
۲۳۹	● فصل یازدهم: الگوگیری از شخصیت حضرت عباس علیه السلام
۲۳۹	مفهوم الگوگیری
۲۴۱	ضرورت الگوگیری از عاشورا
۲۴۴	الگوگیری از شخصیت حضرت عباس علیه السلام
۲۴۴	۱. الگوی جانبازی
۲۴۷	۲. اسطوره وفاداری
۲۴۸	۳. اسوه ولایت پذیری
۲۵۱	● فصل دوازدهم: گلبهرگی از کرامات
۲۵۱	کرامات به علما و بزرگان
۲۵۱	۱. بر ساحل نیاز
۲۵۲	۲. چشمه در خورشید
۲۵۳	۳. مهر و ماه

۲۵۴	 عنایت به شیعیان و دوست داران
۲۵۴	 ۱. شربت عشق
۲۵۶	 ۲. خیره در چشم آفتاب
۲۵۸	 ۳. ضریح اشک
۲۶۰	 ۴. شکوفه بر دست نیاز
۲۶۱	 ۵. دستان ساقی
۲۶۳	 عنایت به غیر مسلمان ها
۲۶۳	 ۱. اعجاز اشک
۲۶۴	 ۲. غریبه ای آشنا
۲۶۵	 ۳. پیکران لطف
۲۶۷	 ۴. گلبانگ امید
۲۶۸	 حضرت عباس علیه السلام در فرهنگ جبهه و جنگ
۲۶۸	 ۱. مانند عباس علیه السلام
۲۶۸	 ۲. سوار مشرقی
۲۷۳	 ● فصل سیزدهم: نگاهی به محافل سوگواری حضرت عباس علیه السلام
۲۷۳	 تحریف های تاریخی در زندگانی و شهادت حضرت عباس علیه السلام
۲۷۷	 زمینه های تحریف
۲۷۸	 ۱. زیبایی چهره
۲۷۹	 ۲. ویژگی های جسمانی
۲۸۰	 ۳. شجاعت و جنگاوری
۲۸۱	 ۴. شهادت جانسوز
۲۸۲	 ۵. ارادت حضرت عباس علیه السلام به امام حسین علیه السلام
۲۸۶	 ۶. دیگر تحریف ها
۲۸۸	 پیامدهای عدم آسیب شناسی محافل سوگواری
۲۸۹	 ● فصل چهاردهم: حرم مطهر حضرت عباس علیه السلام
۲۸۹	 تاریخچه حرم
۲۹۰	 ۱. نخستین بناها

۲۹۰	۲. بنای دوم
۲۹۱	۳. بنای سوم
۲۹۱	۴. بنای چهارم
۲۹۱	۵. عصر جلایریان
۲۹۲	۶. عصر صفویه
۲۹۲	۷. عصر افشاریه
۲۹۳	۸. عصر قاجاریه
۲۹۵	چکیده‌ای از تغییرات حرم کنونی
۲۹۸	دور نمایی از حرم فعلی
۲۹۹	مقام‌ها
۲۹۹	۱. محل دفن سر
۳۰۰	۲. مقام دست راست حضرت عباس علیه السلام
۳۰۱	۳. مقام دست چپ حضرت عباس علیه السلام
۳۰۲	پاداش زیارت حضرت عباس علیه السلام
۳۰۴	زیارت‌نامه
۳۱۳	انجام سخن
۳۱۹	کتاب‌نامه
۳۳۵	● فصل یازدهم: ضمائم
۳۳۷	معرفی کتاب برای مطالعه بیشتر
۳۴۱	فهرست اعلام
۳۴۹	فهرست اماکن

پیش درآمد

حماسه شکوهمند عاشورا، نگارینه‌ای از زیباترین طرح‌ها و نقش‌ها را در تاریخ حک کرده است. قلم حماسه، از سرخی خون برترین رادمردان خدا خامه گرفته و دست نقاش چیره شهادت، که از آستین بزرگ‌آموزگار آن، حضرت حسین علیه السلام بیرون آمد، بر پرده کربلا؛ در آن ساعتی که عقربه‌های آفرینش لحظه زیباترین عروج انسان را نشان می‌دادند، چشم نوازترین نگار را به نقش کشید. منشور درخشنده عاشورا تابناکی خود را از درخشش خورشید کربلا و ماه و ستارگانی گرفته که گرد منظومه آن نور افشانی می‌کنند. از سوی دیگر، زندگانی حکمت‌آمیز و غرورآفرین پیشوایان معصوم علیهم السلام و فرزندان برومندشان، سرشار از نکات عالی و آموزنده جهت الگوگیری از شخصیت کامل و بارز آنان بوده و نیز درس‌های تربیتی امامان علیهم السلام نسبت به فرزندان خویش، در تمامی زمینه‌های اخلاقی و رفتاری، سرمشق کاملی برای تشنگان زلال معرفت و پناهگاه استواری برای دوست‌داران فرهنگ متعالی اهل بیت عصمت علیهم السلام به ویژه برای نسل جوان، به شمار می‌رود. از آنجا که زندگانی پرخیر و

برکت اهل بیت علیهم السلام در بردارنده دو اصل استوار حماسه و عرفان است، بررسی دقیق بُعد حماسی و عرفانی آنان و فرزندان شان که در معرض پرورش و تربیت ناب اسلامی آنان قرار داشته‌اند، برای همگان جذاب و آموزنده خواهد بود. آنان با عرفان و حماسه خود، چراغی فراراه بشر برافروختند که تاروز رستاخیز، راه آزاد زیستن و سربلند رهیدن را به بشریت نشان می‌دهد. با این پیش درآمد، نوشتار حاضر تلاش دارد تا با تبیین جنبه‌های حماسی و عرفانی شخصیت حضرت عباس علیه السلام، پور بی‌همورد حیدر علیه السلام و بررسی زوایایی از زندگانی آن حضرت که کمتر بیان شده است، چهره روشن‌تری از آن حضرت به تصویر کشد.

تاکنون پژوهش‌های بسیاری در مورد شخصیت و زندگانی حضرت عباس علیه السلام صورت گرفته است که هر یک، از جنبه‌ها و نگاه‌های گوناگونی این موضوع را بررسی کرده‌اند. مجموعه حاضر سعی دارد با نگارشی ساده و در سطح فهم عموم به درج مطالبی در این زمینه پردازد و در عین حال، جنبه‌های علمی را نیز از نظر اتقان منابع و درستی تحلیل‌ها رعایت کند تا چندان از عرصه تخصص و فرهیختگی به دور نماند.

نکته حایز اهمیت در مجموعه حاضر این است که تا اندازه ممکن تلاش شده از منابع متقن و معتبر تاریخی و روایی بهره گرفته شود و در مواردی مانند کتاب‌های تظمم الزهراء، منتخب طریحی، معالی السبطین و... توجه کافی به ضعف آنها از نظر اتقان تاریخی بوده است ولی به دلیل احترام به نگارنده آنها و یا تکمیل شدن ارجاع مطالب نقل شده، نام این گونه منابع نیز در شمار منابع قوی و معتبر تاریخی به چشم می‌خورد.

گفتار پیشین

پس از واقعه سقیفه، میان جامعه مسلمانان شکاف افتاد. گروهی از مسلمانان جانشینی امام علی علیه السلام را نپذیرفتند و امام مدت بیست و پنج سال در انزوا و سکوت به سر برد. در این مدت، حضرت عباس علیه السلام متولد شد و در دامن امام پرورش یافت. او در تمام این دوران چنان توانی در تحلیل سیاسی و بصیرت دینی به دست آورد که تا زمان شهادت، همواره پشتیبان ولایت باقی ماند؛ چرا که شخصیت هر فرد، زاییده فرهنگ خانوادگی و اوضاع اجتماعی زمانه اوست. حضرت عباس علیه السلام نیز در یکی از بهترین خانواده‌ها رشد کرد و به همین دلیل است که ایشان در باورهای مردمی شیعه جایگاهی ویژه دارد. این مسأله، انگیزه‌ای به دست داد تا پژوهشی درباره چگونگی پشتیبانی حضرت عباس علیه السلام از کیان ولایت و تبیین جنبه‌های گوناگون زندگانی آن حضرت و اوضاع سیاسی - فرهنگی آن زمان انجام شود.

این پژوهش با روش توصیفی - تاریخی، در چهارده فصل سامان یافته است. نخست، نگاهی کوتاه و گذرا به زندگانی و ویژگی‌های

فردی حضرت عباس علیه السلام دارد و به دیدگاه معصومان علیهم السلام درباره ایشان می‌پردازد و تلاش‌های آن حضرت را پیش و پس از حادثه کربلا بررسی می‌کند.

آن‌گاه به نقش حساس آن بزرگوار و سیمای برادران او در نهضت حسینی پرداخته، با بررسی عامل توارث در تکوین شخصیت او، نگاهی نوبه واقعه عاشورا می‌اندازد. سپس پیامدهای شهادت او را بررسی کرده، سرمشق‌های رفتاری ایشان را معرفی می‌کند. در پایان نیز برای شناخت بیشتر ایشان، به برخی کرامت‌ها و تاریخچه و نمای کنونی آرامگاه آن حضرت اشاره می‌نماید و در صفحه‌های واپسین به معرفی منابعی برای مطالعه بیشتر مخاطبان خود در این زمینه می‌پردازد.

در پایان، پنجره دیدگان را به روشنایی رهنمودهای سودمند مخاطبان گشوده و موفقیت و بهروزی روزافزون‌شان را از خداوند خواستار است و امید آن دارد که کاستی‌ها و نارسایی‌های این پژوهش را بر نویسنده ببخشایند.

با سپاس فراوان

نویسنده - دی ماه ۱۳۸۳

Hadimaresh _ a @ yahoo. com